

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՀԱՅԱՇԵՆԻ ՄԷՋ

Գ Ե Պ Ի Հ Ա Յ Ա Շ Ե Ն

Հաշիգ...
Կիրակի առաւօտ...
Կայանքներու հրաւերներէն ետք ըստ-
րիկայում ժողովուրդը խոնարհ է եկեղ-
նեցիներէն ներս և անոնց շուրջը:

Պատարագի ժամն է: Անգամ մըն
այ կը հնչին կոչանքները. նոր ետեւզեալ
մը կ'սկսի գաւիթներու մէջ, սմանքներս
կը յառնեն, ուրիշներ կ'ընեն: Այս բոլորը
կը նշմարենք ակնթարթի մը մէջ:

Մեր վարձած ինքնաշարժին վարիչը
չափ քարի հայ երիտասարդ մը, վառան
էր թէ ճամբորդութիւնը սպանով և հա-
ճելի պիտի ըլլայ: Հնուտ երկու ամերի-
կացի է մէկ հայ օրիորդներ կանն Miss
Slack Մերձաւոր Արևելքի Հիմնադրու-
թեան (Near East Foundation) Հաշի-
գի ներկայացուցիչն է և իրեն վառան-
ուած է Սիւրիոյ մէջ Ազգերու Դայնակ-
ցութեան պատեհանող Հայաշէնի, Մու-
շաշէնի և ուրիշ քաղաքներու հայկական եւ
արաբական գիւղերու անողակաւանակ
խնամքը: Ինք յաճախ անձամբ կ'այցելէ
այս գիւղերը և հարկ եղած դարձանակ-
ներն ու ստանդարտութիւնները կը կա-
տարէ: Երկրորդ ամերիկացին հայախոս
Miss Roberts է. յայտնի բարեգործ մը,
որ իր անձնական գումարները արաբա-
դարձ է, իր անվտանգ և հողութեան
տակ, Հաշիգի արաբացի գաղթական-
կաններուն: Հայաշէնի, Օր. Հ. Ազար-
եան, Miss Slackին շատ համակրելի և
վառանգի վարձուողորդն է:

Տափ վայրկեան ետք որդէն քաղա-
քէն դուրս ենք: Մեր ինքնաշարժը սկը-
սու աւարտ ընդարձակ արաբութեան
մը մէջէն: Արեւոյ հանգուցեալ Նախա-
պետ Ռուսիանան ալ այս անգործէն
անցած էր: «Տեղի դաշտերը Սիւրիոյ
լեռներէն և իւր մարզերը կը մթն-
մթնով վարիչին ակնոյն ի վար, որ
այդ պահուն խորատու դուռն կը յառնէ
թէ ասանց սակարկելու ճամբայ ելած
ըլլաւ իրեն ի նպատակ իր թէ մեզի
հասնալով թիւն բնա՛ւ կայ, հունձքերը
կատարուած եւ վերջացած են:

Այ կը ստուգուի ճամբայ մը, որ մեզ
կը ամեն յաւիտենակէն նստածակեց
ժայռերու մէջէն: Մեր թիւնը ընդ ընդ
հանգիպեց իրարու վրայ շարուած քա-
նի մը կոպտած թրթրու և կամարնե-
րու ինչ չհարցուցած վարիչը կը բացա-
տար թէ հոռուական վրայէն մնացած
գիւղերու կայաններու, քաղաքներու
բոլոր կամ ամբողջը մնացորդներն են:
Ինչ անգին մեր հետ կը քալէ երկրորդ
ճամբայ մը, որ ինչուսէն է խոշոր օտար-
քարերէ և որ հիմա անգործակալ է:

— Այս հոռուական անձն նշանաւոր
ճամբան է՝ որ Անտիոք կ'առաջնորդէր
կը բացատրէ վարիչը գահաւանկու-
թեամբ: Գանձի մը քայլ անգին կը հան-
դիպեց խոշոր քարի մը, որ ճամբուն
հիշք եղբորը կը հանգի: Վարիչը կը
զանդարի որպէսզի կարենանք ակնի
ստանէ դիտել այս պատմական քարը,
որուն վրայ դրոշմուած են յունարէն
արձանագրութիւններ:

Գաղտնիքով օրերուս, դասարանիս
չորս պատերէն ներս, գրասեղանիս առջև
յաճախ լսած և կարգաւոր էի Հնուտի և
Երևանու անուան ձեռնարկները, սակայն
երբեք ազդուած չէի այնքան՝ որքան
այս վայրկեաններուն: Անցողի երկու
հազարէ արևի տարիները յանկամտ կը
խուսափեմ, ուղեւոր և ես ակամայ կը
իջնեմ Հնուտի ու Աթէնքը, Պերսիկէն
ու Վերգիլիոսը:

Իր ստանէն եկող գիւղաբնակներ խոշոր
ինքնաշարժի մը արդու կը զիս կ'սթա-
փենք երազածքէս: Ասֆալթէ հեզասակ
ճամբան երկու եղբորներուն
վրայ ժամանակ ժամանակ կը հանդի-
պենք քաղաքի վերջին գիւղերու ու

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՆՉԵՐ ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՀԻՆ ՍՕՏԻԿ ԱՊԱԳԱՅԻՆ

Գուսակեցի ԹՈՒՐԻԿ

Ակզգակ չը գիտեմ քանի ժողովուրդ
թուին մէջ, վերնագրով գրութեան
տակ, մեր բարեկամ Պարսեան, անդի-
տակեցաբար գուցէ որովհետեւ գիտեա-
լով սխալ երբեք չընեն Ակզգակի նըմ-
ազգիբարձր— երբեք զիր դրած էր, որ կը
թարգմանուի Վերսալեան ժողովուրդի
ես իմ կարճ մտքովս վերջացուած եմ
կը համարէի, որովհետեւ շատ մը ըլլա-
ւիքներ կային որ գաղափար են, չէի
կրնար ըսել, չափ մը բաներ ալ կային
որ վայելելի կերպով դուրս եր ըսել:

Օրինակ. ինչպէս կրնայի յայտնել
բարեբա, որ Տօթթ. Վարդապետեանը
մնացուց հաստից զառ պիտի բանայ
Տիրան Անճախի դէմ, Բալիքարի
այսպիսով մը մինչև հիմա յայնչեմ չը
լինեցուց համար:

Կամ, վայելուչ է՛ր թէ յայտարար-
էի որ՝ բոլոր Խալաթները, հոս կամ
այլուր, թէ և պիտի մնան մարդ, բայց
բնաւ էրիկմարդ չը պիտի դառնան,
ինչպէս... Օրիորդները Տիկին, քանի
կարգուած չեն:

Ինձի պէս չըջանայեց մէկը—թէ և
չափ մը ուրիշներ ատարներ կը յառնեն
—հազար տարի ալ մնայ, չի պիտի յայտ-
նէ ո՛չ զթի թէ, մտերմ, նայն սղան
խնդրագիր պիտի տայ Դաշնակցական
արձանագրութեան համար: Անմիջապէս
ակնարկները որ չը պիտի ընդունուի,
Երայիսու որ չը կրնայ տարուի համար:
Տօթթ. Ենիգոմյուեանը, նոր զեղ մը
պիտի գտնէ, Հայ ժողովուրդի անտար-
բերութիւնը բուժելու համար: Միայն
թէ հրահրութիւնը հիշած լինեցուց
համար, որեւէ ներարկութեամբ օգուտ չը պի-
տի ընէ:

Տօթթ. Հայրապետեանը, Առաջնայի
հարկը: Մ թիւն անուանով ատար
պիտի գտնէ բոլոր թուրքերէն խոսող-
ներէն:
Վ. Վարդապետեան և Տ. Սրապեան
Ազգ. Հաստատութեանց պիտեմները
փակել կարենան համար նորարկակ
իբրեք մը պիտի յայնչեն Գաւառական
ժողովին և առաջարկ պիտի դնեն որ բո-
լոր պաշտօնները կապուով տարուին:
Տօթթ. Չաւուշեան, ազգէն ուժեղագ-
նոր շովեթիզմի միջոցով վարակելու
համար իր ատարագաւոր մարդաբարձ
կուսք մը պիտի ապագի սնկակորներն:
Պրն. Տաճարեանը ձեռնարկ կը ցը-
չընեն հանգիստ և հանգի անցուցելու
համար 12 հոգի ազգէն պիտի արձա-
նագի ճօթօր խաղին (կոյր չը հասկը-
նաք):

(Շար. չէ՛.)

ԻՆՉԵՐԻՆԵԼ ԱԶՍՈՒՄ
65 ամեական ծերունի մը, Հան Ռաօթի
Մուհամմադի Կալուր, առջի իրիկուն Մի-
նքի էլ հոնի ծովափ լողանք մը առ-
նելու պահուն յանկարծ փոխեցալ այլ-
ճերտէ:

Շնորհիւ քաջ լուզողի մը անձնուի-
րութեան կարելի եղաւ ծերունիի կիսա-
ունկ վիճակի մէջ հանել ցամաքը:
(Շար. չէ՛.)

ԾԱՂԿՆԵՐ ՈՐ ԿԵՒՍՄՐԻՆ

ԲԻԻԶԱՆԴ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ
911=932=3 ՀՈԿ.

Չափահաս որբերու ծաղկեփունջին
մէջ դեռ նոր արևին դարձած վարդի կու-
կուն մըն էր մեր Բիւզանդը, որ անձը
ձիւնածաղկի մը վարդեցու կեանքը
ունեցաւ և մի քանի օր անձը Լիբանանի
անձնութի մէկ անկիւնը՝ Ալյն Լուիզ
Սանաթորուսին մէջ փակեց անգործ,
զեռ հազի 22 գարուններ բուս, Կե-
սու ազգականներէ, հետո և սիրելի ըն-
կերներէ, միայնակ ու լքուած բոլոր-
րէն...:

Երկարագրի մէկ արտաքինի խաղը,
ինչպէս շատ մը իր բաղադրեցներու, իր
կուրծքէն ներս գեղեցիկ էր անուար հի-
ւանդութեան արտաքինի միջոցով,
եբր այնքան երազներ ունէր ու ծառ
գիւղերն՝ սպառաշի նկատմամբ:

Մնած Եղազարի Պրոնգրչալ գիւղը,
911ին, զեռ չորս ամառ մանուկ հասու-
կին ապրած 914ի ամառը սարսափը,
անձ լինեցու խոտովը և անձ ան-
պատեհութեան անկիւնը մարտի 22-ը,
որբանոցը անկից Անթիլիաս, 3 տարի
որբանոցէն զուրս կեանքի պայքարին
մէջ, գանձեց գործեր, ապա ուսանալ
ու համար փրանաւ մեկնելու ծրագիր
անյարդութիւն, նոյն զգացումը մղուած
գիտում Անթիլիասի դպրեվանքը, քը-
նու թիւնը լայնորով թեմար անցնել
վերջ անտարժէք պատճառաբանութեամբ
մերժուած, և այս բոլոր անյարդու-
թեանց ազդեցութեան տակ յաւատարմ
և ընկճուած լու՛ն հիւնուած... Ա-
հա՛ ան կեանքը, որ եղաւ դժբաղդ
Բիւզանդի:

Եւ օր մըն ալ իր ընկերները Խալա-
կան անտանները եղան իր թղթերն հո-
սող արեան: Չ. Ո. Մ. ի վնասերով, հայ
պատեհութեան խաչի և իր կարգ մը ընկեր-
ներու թանկագին օժանդակութեամբ
փոխադրուեցաւ: Ալյն Լուիզ Սանա-
թորուսը:

Լիբանանի այդ դեղեցիկ բարձունքին
կողմերէն զոն ու մայրիկներու շուրջ
անային աթիւն ունեցան բարբարոս ազ-
դեցութիւններ Բիւզանդի բանաստեղ-
ծական եւ զգայուն արտի մը: Իր
նամակները ինչ էին յոյսի նշանները և
այն չէր սուտաբար թէ՛ պիտի ապրե՛ն:
և այս ամառ արդէն մեր մէջ պիտի ըլ-
լայ, Սակարչի շուտով յաւաքուած պա-
տեց զինք: Մինչև որ ան հոն և արդար-
ապակ տեղացիներէ բնակուած այդ ճի-
ւանդանոցը գառագիւղի մը արաբա-
թիւնը ձգած իր վրայ: Միտանանք որ,
սկսած էին իր ազգային զգացումներուն
այ դպիլի, հայտնել ճիւղերն ունեցու-
նակները, հոգով մեզի անցնելու:

Միտանանք որ, սկսած էին իր ազգային զգացումներուն
այ դպիլի, հայտնել ճիւղերն ունեցու-
նակները, հոգով մեզի անցնելու:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵՎԵՂԵՑԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

ՆԱԽԱՐԱՆ—ԿՐՈՆ ՈՒ ԿՈՒՆՅՈՒՄԱՆ

Գրեց՝ ՍԻՒՆԻՔ
Այդպիսով ուրիշն անպայման շարժման մէջ մտած ու-
նին մէկ թիւ վրայ—122 միլիոն Օրթոքսոս և 171 միլիոն
Ռողոքաւաններ, և միւս թիւն Օրթոքսոս—274 միլիոն կաթո-
լիկներ, շուրջ 567 միլիոն, զոր կը կազմէ ամբողջ մարդկու-
թեան մէկ երրորդը:
Այդ երևոյթը դրական է թէ բացասական, ցանկալի է
թէ ոչ խաղաղ դրա մասին չէ, այլ փաստն է, որ արձանա-
գրուած ենք: Անշուշտ որ ազիւս մտածող զուլանները, վսեմ
զգացմունքներով ասպարուած մարդիկ չեն կարող ժողովուրդ-
ներու Անթիլիաս գաղափարին թեր չը լինել թէ միայն դա-
լինի ճիւղերու հեղափոխական միտքներու գաղափարը, այլ
ոչ այդ վեհաշնչեղ անուանին տակ մի նոր ստղծուած ժողո-
վուրդներու եղբայրական միութեան գաղափարին դէմ, զոր
գործնական ընթացքը խախտուելու յետին մասերը:

նին, — Բրիտանական Սիզիլիցի, և... ամեն կողմերից
սկսեցին յուսիլ երազանութեան կանչեր և երգելու զբրի-
տանական սիրոյ սուղոսներ, կայս և ծայր առաւ կրօնական
վերածնութեան համախարհային շարժումը և այդ նպատա-
կաւ անցի ունեցող կրօնական համաժողովները:
Ներկայ ժամանակաշրջանի շայն երկու մեծագոյն շար-
ժումները՝ սօցիալական և կրօնական, պարզ զուգորդու-
թիւն մը չէ, այլ որ դրանց միջև կայ ներքին աղերս, կա-
պակցութիւն:

Եւ այնպիսի զաղափարութեան պահանջներ, երկիւ-
ղով համակուած, իրենց հայեացքները ուղղած ունին կրօն-
ական վերածնութեան շարժման, որին իր Եւսեպանքը, կը
կարծեն թէ, պիտի լինի միջնադարեան մտայն իրականու-
թեան վերակենդանումը, զոր կարող է գտնուալարդի կու-
տարայի գերեզմանը: Չէ մի՛ որ Աղէքսանդրիոյ վարդապետ-
ները սպաննեցին Անթիլիաս կուտարայի վերջին իմաստու-
թիւնը: Ուստի և անհայտնական չէ, որ կրօնական վերածն-
ութեան անվիրաններն ևս նոյնպէս սպաննեն արդի աշ-
խարհիկ քաղաքակրթութիւնը: — ասուծ են պատկերները:
Բայց այդ մտածախառնութիւնները, զոր ցուցահանու ունին
աշխարհիկ կուտարայի գործերը՝ կրօնական վերածնու-
թեան շարժման նկատմամբ, անհիմն են, վասն զի բոլոր
կուտարայները ծնունդ են ոչ թէ մարդկային հոգայական
էնթուզմանի՝ ինչ որ ասուած են աշխարհիկ կուտարայի Պաւ-
ստինները, այլ Միստիզիկական ներշնչումներու, զոր անցնած
են հին իմաստունները, մարգարէները: Ժամանակակից աշ-
խարհիկ քաղաքակրթութիւնը ստանուած է հին գանձերով, և
թէ պէտ նա հանդիսանում է արդիւնք մարդկային ստեղծա-

գործութեան, բայց և լուսաշնչուած է հոգեկան ոյժով՝ ի
վերական ստեղծուած. այնպէս մարդկութիւնը կը մնար ա-
նհանական վիճակի մէջ... ասուծ են կրօնական վերածնու-
թեան անգեղանակները:
Բայց չէ մի՛ որ Անտարտար բարոյութեամբ է նոր թագա-
ւորութեան մասին, որը պիտի իտիպարին ներկայ աշխարհը,
չէ մի՛ որ քրիստոնէութեան կրակին վրայ հայտնեցին յու-
նական, հռոմէական, եգիպտական, ասորական, քաղցէ-
ական և ուրիշ կուտարաները: չէ մի՛ որ քրիստոնէութիւնը
կեանքաբանութեան է, որ աշխարհը աղէտով պիտի կոր-
ծանուի՝ նորը կուտարուեցուցու համար... ասորական են արդի
կուտարայի մարդիկը՝ կրօնական վերածնութեան աստեղ
Կարո՛ւ հանգուցուցուցի՛ր պատասխաններն:

Այո՛. ճիշդ է այդ ամէնը: Բայց և պիտի հասկնալ, գիտ-
նալ, որ քրիստոնէութեան նպատակ է—պատրաստել աշ-
խարհը զայնց կեանքի համար, աշխարհի քրիստոնէացու մե-
կարկան միջև եղբայրական փոխ յարաբերութեանց հաստա-
տումն: Եւ այդ նպատակներու քրիստոնէութիւնը խո-
նարհութեամբ և խաղաղութեան յեղաշրջումէ այս աշխարհի ի-
րովիմեակը:
Եւ այդ անսակեղից նա մի ուժեղանկ է՝ բայց ոչ միայն
կործանող, ինչպէս սօցիալական յեղափոխութիւնը, այլ միտ-
ածանակ թէ՛ կործանարար և թէ՛ շինարար ոյժ: Գողթթեան
արևելաեցեցեցութեան անախարհը, որպէս զի նրան պայ-
թեցնէ Յարուսեան փաստով ի մահ զառապարտուեցաւ:
Թիտուսին խաչող հեթանոսական աշխարհը, որը թէ՛ չաշխա-
ւեք քրիստոնէական ստեղծութեամբ ոչնչացնել իրեն ըս-
պանացնող մարդ, ապա իր կործանումը անխուսափելի է:

Հեթանոսական սիւրբի կործանումն է անխուսափելի, այլ
ոչ թէ անուստարակ աշխարհին—մարդկութեան, որին սպա-
նացող մարդ, ընդհանրապէս, Յիսուս իր մահով անհաճախե-
րայն և զողոթթայի որբերութիւնը ցոյց տուաւ շարչարան-
քի, տանջանքի այն ախնոտ ճանապարհը, որով պիտի անցնի
փրկութիւն որոնող մարդկութիւնը՝ չարքի և խաւարի իշ-
խանութիւնից ազատուի կարենալու համար... այսպէս են
ճանուած կրօնական վերածնութեան անգեղանակները:

IV
Բայց ինչ է՞ ասիս քրիստոնէութեան արժեքի բովան-
գակութիւն, եթէ կուտարան անուանու զքրիստոնէութեան
վարդապետած գաղափարներու ազդեցութեան ոլորդին մէջ:
Վատեզը գաղթ Օրթոքսանայից—թշնամական վերաբեր-
մունքով հանգուց զանգուստներու լուսադարութեան գործին,
և անաջ ըլլաւ խաւար միջնորդութեան: Ինչի գիշեր իմաստնե-
րի հոգեկան աշխարհում, որը ծայր է անուան կապած, աս-
տարակայ կրօնական ոգորումներու մէջ, Գրիստոնէական կու-
տարան իր սկսնական շրջանին մէջ եղած է քաղաքիկ, կա-
թոլիկով ստեղծուած է երկրպայան քաղաքակրթութիւնը, որ
իր բանաձեւներու սակայն սկսուած է բացատրել այդ կու-
տարան կարգ մը հանձնարարու կողմից՝ Ռենեսանսի եւ
Ինքնուրուիցիայի էպոսներու: — 16, 17, 18րդ. դարերուն
մէջ:

